

ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОЇ АСОТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гриценко М. І, магістр, Муштай В.А., к.е.н., доцент

Товарна та асортиментна політика сільськогосподарських підприємств представляє собою лінію поведінки суб'єкта ринкових відносин щодо формування такого номенклатурного та асортиментного складу продукції, який би забезпечував економічну ефективність діяльності підприємства та необхідний рівень його конкурентоспроможності на ринку, а також сприяв усуненню загрози продовольчої безпеки країни та регіону зокрема. Ведення господарської діяльності в умовах обмеженості ресурсів значно ускладнює процес управління товарним асортиментом та категоріями товарів. Обмеженість ресурсів ставить керівництво аграрних підприємств в умови, коли воно змушене вкладати кошти у виробництво лише тих товарних груп, які приносять йому найбільшу вигоду.

Асортиментну політику неможливо відокремити від реальних умов функціонування й розвитку середовища підприємства, від специфіки його виробничо-комерційної діяльності. Усі питання, пов'язані з формуванням стратегії й тактики проведення асортиментної політики, повинні вирішуватися відповідно до вимог ринку і поведінки конкурентів. Відсутність обґрунтованої асортиментної політики призводить до нестійкості асортименту внаслідок впливу випадкових факторів, втрати контролю над конкурентоспроможністю й комерційною ефективністю товарів.

Розроблення рішень у галузі управління асортиментною політикою припускає обґрунтування доцільності рекомендацій щодо підготовки виробництва нової продукції, випуску асортименту, що вже склався, зняття з виробництва застарілих або збиткових товарів. Тому розроблення стратегії та тактики підприємства в галузі управління асортиментною політикою потрібно здійснювати на основі результатів аналізу кон'юнктури споживчого ринку, зокрема конкретного його сегменту, рівня конкурентоспроможності власних товарів і товарів конкурентів.

На основі критичного аналізу та узагальнення літературних джерел, а також практики господарювання ПП Агропромислова фірма «Україна» пропонуємо концептуальну схему формування ефективної асортиментної політики підприємства (рис. 1).

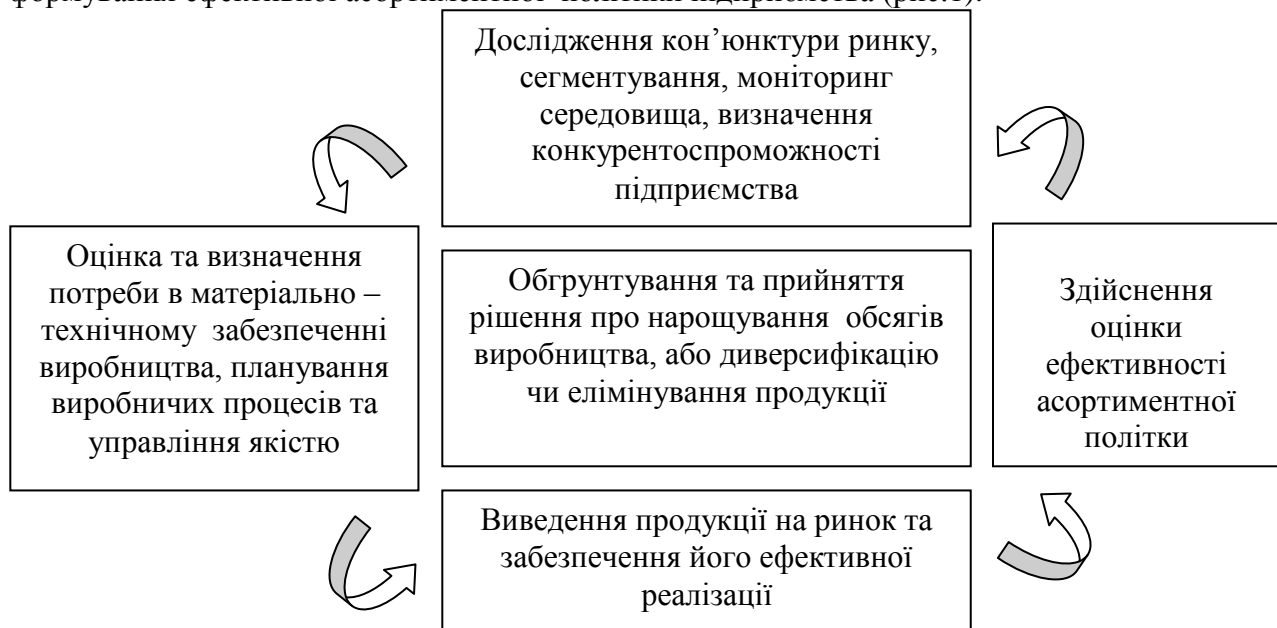

Рис. 1. Алгоритм формування ефективної асортиментної політики ПП Агропромислова фірма «Україна»

*Джерело: розроблено автором

На нашу думку, на ефективне функціонування та якісне впровадження асортиментної політики впливають чинники зазначені на рис. 1, забезпечивши які ПП Агропромислова фірма «Україна» зможе досягнути оптимального результату. Система, що поставлена мінімізувати їх вплив має циклічний характер. Це безперервний процес, що забезпечуватиме якісне прийняття рішень в асортиментній політиці.

Більшість проблем асортиментної політики ПП Агропромислова фірма «Україна» є неструктурованими, невизначеними і заздалегідь не прогнозованими. Крім того, досить часто вони передбачають кілька варіантів розв'язку. Тому важливими є високопрофесійний аналіз даних і оперативна розробка альтернативних рішень. Добре продумана асортиментна політика не тільки дозволить оптимізувати процес формування та оновлення асортименту, але й буде слугувати для керівництва ПП Агропромислова фірма «Україна» своєрідним орієнтиром загального напрямку дій.

Вважаємо, що забезпечення умов для досягнення запланованого обсягу товарообороту значною мірою залежить від ефективності асортиментної політики ПП Агропромислова фірма «Україна», планування та регулювання асортиментної структури товарообороту на основі результатів проведеного аналізу середовища функціонування підприємства.

Виходячи з вищевикладеного, з метою забезпечення безперервної реалізації продукції ПП Агропромислова фірма «Україна» вважаємо за необхідне приділяти значну увагу саме управлінню асортиментною політикою, як одного з елементів товарної політики. Оскільки ринок весь час змінює свої інтереси, умови, пріоритети, вимоги, то і попит на продукцію не залишається сталим. Якщо асортимент «застаріє», або не буде відповідати вимогам сьогодення (вимог інколи буває надто багато), це може негативно вплинути на діяльність ПП Агропромислова фірма «Україна» взагалі.

Під час аналізу з визначення раціональності структури товарного асортименту ПП Агропромислова фірма «Україна» було враховано маржинальний дохід, який одержує підприємство по кожній товарній позиції.

З урахуванням значень маржинального доходу по групах асортименту ПП Агропромислова фірма «Україна», нами запропоновано можливі рішення, зокрема:

- максимально розвивати виробництво та продаж кукурудзи, оскільки порівняно з іншими від даної продукції ПП Агропромислова фірма «Україна» одержує найбільшу частку доходу – 79, 58%;

- здійснити оцінку структури витрат при виробництві сої та визначити методи виробництва з метою встановлення економії витрат (за результатами аналізу виявлено, що питома вага сої в об'ємі витрату не перевищує 10%, хоча і дає велику частину доходу);

- підтримувати, а в перспективі нарощувати обсяги продажу озимої пшениці, соняшнику, ячменю озимого, ріпаку озимого, а також молока, оскільки їх доходність забезпечують ПП Агропромислова фірма «Україна» стійку позицію на ринку.

З огляду на необхідність формування оптимального товарного асортименту, пропонуємо ПП Агропромислова фірма «Україна» здійснити елімінування зазначеної сільськогосподарської продукції. Якщо ячмінь ярий, ВРХ (у живій вазі) та свиней (у живій вазі) виключити з асортименту, то управління фінансовою діяльністю в ПП Агропромислова фірма «Україна» будуватиметься на частці продукції в загальному прибутку.

За проектного асортименту критичний обсяг реалізації має дещо знизитися та становитиме 2146741 тис. грн. на фоні прорахованого чистого доходу від реалізації в 4083117 тис. грн. Різницю між фактичним і критичним обсягом реалізації визначено як зону безпеки. за оптимального асортименту. Зона безпеки становитиме 1936376 тис. грн., що на 1936376 тис. грн, або 1,01% більше за прорахований аналогічний показник у звітному році Відносний рівень безпеки збільшиться до рівня 47,62%, що буде більше за показник звітного року на 0,88%. Це означає, що якщо фактичний обсяг продажу виявиться менше запланованого більш ніж на 47,62%, то ПП Агропромислова фірма «Україна» буде зазнавати збитків.

З цією ж метою доцільно розраховувати ефект операційного важеля, що дозволить виявити зміну прибутку з урахуванням динаміки виторгу:

$$E_{o.p.} = \frac{МД}{П_p} \quad (1)$$

де $E_{o.p.}$ - ефект операційного важеля; МД – маржинальний дохід за оптимального асортименту; $П_p$ – чистий прибуток звітного року.

$$E_{o.p.} = 2545038,84/1917060,00 = 1,33$$

Це означає, що на кожен відсоток зміни виторгу від продажу припадатиме 1,33% зміни прибутку. Величина операційного важеля характеризує ступінь комерційного ризику: чим більше ефект важеля, тим більше ризик. В нашому випадку – комерційний ризик за умови оптимізації асортименту ПП Агропромислова фірма «Україна» оцінюється як незначний.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, маємо зазначити, що під час формування асортиментної політики ПП Агропромислова фірма «Україна», у процесі ефективного управління асортиментом для підвищення рівня конкурентоспроможності продукції доцільно здійснювати такі заходи:

- періодично ревізувати наявний асортимент і приймати рішення щодо конструктивних змін продукції і технології її виробництва, а також стосовно доповнення асортименту новою продукцією (наприклад, нішевою) і зняття застарілих (нерентабельних) видів продукції з виробництва;
- проводити безперервний контроль впливу зовнішніх чинників щодо спаду та зростання попиту на окремі види продукції на окремих сегментах ринку, враховувати зміни у пропозиціях конкурентів та удосконаленні технології виробництва тощо;
- проводити дослідження властивостей товарів (якісних характеристик) і процесів їх споживання з погляду потреб споживачів та стану підприємства на ринку;
- забезпечувати відповідне обслуговування споживачів, які користуються продукцією наявного асортименту, опрацьовувати можливості виконання специфічних індивідуальних вимог замовників;
- забезпечувати необхідну інтенсифікацію зусиль з формування попиту під час оцінювання, створювати та пропонувати нові товари на ринку та стимулювати різними заходами такий попит;
- провести цілеспрямований пошук ідей щодо впровадження інновацій в галузях рослинництва та тваринництва.

Отже, доводячи вплив ефективної асортиментної політики на зменшення ризиків сільськогосподарського підприємства, маємо відзначити те, що основна мета розробки та імплементації учасниками агробізнес-ланцюга стратегії функціонування має полягати у зменшенні, розподілі або делегуванні ризиків, що можуть спричинити збитки, більші за гранично допустимий рівень. Вона базується також на очікуванні отримання економічної вигоди та адекватної оцінки впливу можливих ризиків. За відсутності ефективних регуляторних механізмів координації діяльності суб'єктів агробізнесового ланцюга на паритетних засадах, учасники, що справляють значний вплив на ринок, мають змогу передавати більшість неприйнятних ризиків на інших учасників агробізнес-ланцюга, які перебувають на початку циклу, – відповідно, виробників сільськогосподарської продукції. До суб'єктів, які мають більший вплив на ринок, можна віднести посередників, первісних переробників, виробників готової продукції та дистрибуторів. Ці суб'єкти створюють додаткову вартість, намагаючись виробити продукцію, яка найбільше відповідає потребам та бажанням кінцевих споживачів. За таких умов асортиментна політика сільськогосподарських підприємств і вбачається інструментом мінімізації ризиків, детермінованих позицією аграріїв у продуктовому ланцюгу та системо утворюючою роллю товарної пропозиції на цільових ринках у формуванні корпоративної стратегії підприємства.

Відомості про автора:

а) прізвище, ім'я, по батькові: Муштай Валентина Анатоліївна
Гриценко Микола Ігорович (магістрант)

б) вчене звання: доцент

в) науковий ступінь: к.е.н.

г) місце роботи: СНАУ, кафедра Статистики, АГД та маркетингу

д) адреса для листування: 40000, м. Суми, вул. Г. Кондратєва 160, кафедра Статистики, АГД та маркетингу